

TAMPEREEN YLIOPISTO
TAMPEREEN ALUEEN IHMISTIETEIDEN
EETTINEN TOIMIKUNTA

Kokouspöytäkirja
12.12.2016

Kokousaika ma 12.12.2016 klo 10.00 lukien

Kokouspaikka: Kahveri, Päätalo

Läsnä: Ojanen (pj.), Haaparanta, Uusi-Rasi, Kujala, Värri, Kukkonen,
Honkatukia, Eilo (siht.)

1. Kokouksen avaus ja läsnäolijoiden toteaminen sekä edellisen kokouksen pöytäkirjan tarkastaminen: todettiin

2. Ilmoitusasiat:

- Ihmistieteiden eettisten alueellisten toimikuntien tapaaminen Helsingissä (15.11.2016 TENK, Kirkkokatu 6) –aiheena tutkimukseen liittyvä kansainvälinen yhteistyö ja eettinen arviointi: päivästä lyhyesti puheenjohtaja ja sihteeri. Todettiin, että puheenjohtaja oli laatinut päivästä muistion.

- terveiset yliopiston tutkijoiden tekijänoikeustapahtumasta/Hanken Helsinki: Toimikunnan sihteeri oli tilaisuudessa ja todettiin, että tekijänoikeuden määrittely vaihtelee yliopistoittain: joissakin yliopistoissa tekijänoikeuksien siirtyminen yliopistolle määritellään työsopimuksessa. Tampereen yliopistossa tekijänoikeudet siirretään projektikohtaisesti. Joissakin yliopistoissa suunnitellaan yliopiston mahdollisuutta käyttää tekijänoikeuksia tekijän ohella.

- terveiset Tampere-talon etiikkaseminaarista 29.11.2016: Toimikunnan sihteeri osallistui tapahtumaan. Tilaisuudessa tutkimusetiikan kouluttaja, dosentti Henriikka Mustajoki esitteli eettisen ennakoarvioinnin periaatteet.

3. Lausuntopyyntö 25/2016: ”Rahapeliongelmat ja verkkoyhteisöt: sosiaalipsykologinen tutkimus nuorten toiminnasta sosiaalisen median peliyhteisöissä” (apulaisprofessori Atte Oksanen, sosiaalipsykologia, yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö).

Toimikunnan lausunto: Toimikunta on käsitellyt lausuntopyyntönne toimikunnan kokouksessa 12.12.2016. Toimikunta toteaa seuraavaa:

- Saatekirje ja kysely puuttuvat lausuntopyynnöstä, joten niiden sisältöä on mahdoton arvioida. Tutkimukseen sisältyvät mittarit pyydetään esittelemään ja samalla tulisi pohtia, sisältävätkö ne mahdollisesti eettisiä haasteita.
- Suostumuslomaketta ei pyydetä täyttämään, koska kyselyyn vastaus on käytännössä suostumus. Kuitenkin lausuntopyynnön sivulla 8 todetaan, että tutkimukseen osallistuvilta pyydetään suostumus aineistonkeruuseen ja jatkokäyttöön. Edellä mainittu vaikeuttaa eettistä arviointia ja siinä on epäloogisuutta. Suostumus-kohtaa tulisi selkiyttää.
- Aineiston hankinnassa käytetään ulkopuolista tutkimuslaitosta. Aiheuttaako tämä eettisiä haasteita? Tämä tulisi selventää.
- Aineistonhallintasuunnitelmasta ei ilmene selkeästi, kuka muodostaa tutkijaryhmän, tutkimusryhmän ja yhteistyötahot ja miten aineiston anonymisointi tapahtuu.

Selonteko edellä mainituista ja tarvittavat asiakirjat pyydetään lähettämään sihteerille (heikki.eilo@uta.fi) toimikunnan puheenjohtajan, esittelijän ja sihteerin arviointia varten.

4.Lausuntopyyntö 25/2016: ”Vuorovaikutussuhteen kriisin ratkaisu sovittelussa” (YTM, väitöskirjatutkija Airi Lindvall, puheviestintä, viestinnän, median ja teatterin yksikkö).

Toimikunnan lausunto: Toimikunta on käsitellyt lausuntopyyntönne toimikunnan kokouksessa 12.12.2016. Toimikunta toteaa seuraavaa:

- Suunniteltujen haastattelujen toteuttamisesta kerrotaan lausuntopyynnössä hyvin vähän. Epäselväksi esimerkiksi jää, onko tarkoitus haastatella kaikki havainnoinnin kohteena olevat osapuolet? Esitetäänkö kysymys haastatteluissa samalla kerralla, kun potentiaalisille informanteille kerrotaan havainnoinnista? Sovittelutapaamisten jälkeen vai myöhemmin? Pyydetäänkö haastatteluun myös silloin, kun sovintoon ei päästä neuvotteluissa?

Millaisia eettisiä seikkoja tämä nostaa esiin? Miten tutkija näihin varautuu?

- Tiedotteen kieli on suhteellisen kankeaa, joten sitä tulisi yksinkertaistaa. Tiedotteessa ei myöskään selvästi todeta, että sovitteluneuvotteluja/haastatteluja on tarkoitus nauhoittaa/videoida
- Miksi kirjalliseen suostumukseen tarvitaan henkilötunnus. Onko tämä tarpeellista? Henkilötietolain mukaan henkilötietoja ei saa kerätä aiheettomasti. Olisiko tässä aiheellista käyttää syntymäaikaa?
- Onko sovittelusopimusten käyttäminen tutkimusaineistona ilman asianosaisten lupaa asianmukaista? Edellä mainittuun tarvittaneen myös sovittelutoimistojen lupa, johon toimistot ottanevat kantaa tutkimuslupaa haettaessa.

Selonteko edellä mainituista pyydetään lähettämään sihteerille (heikki.eilo@uta.fi) toimikunnan puheenjohtajan, esittelijän ja sihteerin arviointia varten.

5. Lausuntopyyntö 26/2016: ”InterRail Youth Tourism: Senses of Belonging and Transnational Travel Memories of Nordic Travelers in the 1970s and 1980s” (väitöskirjatutkija Mikko Manka, historia, yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö).

Toimikunnan lausunto: Toimikunta on käsitellyt lausuntopyyntönne toimikunnan kokouksessa 12.12.2016. Lausuntopyynnössä ei ole käytännössä eettisiä ongelmia. Toimikunta pyytää kuitenkin selvityksen seuraavasta asioista:

- Tutkimuksen suoritusaika ja -paikka?
- Tutkimuksen päätyttyä tutkimukseen osallistuville tulisi lähettää linkki, jossa he voivat tutustua tutkimuksen tuloksiin. Tämä on hyvää tieteellistä käytäntöä ja on nykyisen käytännön mukaan relevantti toimenpide.

Selonteko edellä mainituista pyydetään lähettämään sihteerille (heikki.eilo@uta.fi) toimikunnan puheenjohtajan, esittelijän ja sihteerin arviointia varten.

6. Lausuntopyyntö 27/2016: ”Tampereen kuusikymppiset –tutkimus (professori Marja Jylhä, gerontologia, terveystieteiden yksikkö).

Toimikunnan lausunto: Toimikunta on käsitellyt lausuntopyyntönne toimikunnan kokouksessa 12.12.2016. Toimikunta toteaa, että lausuntopyyntö on laadittu varsin hyvin. Ei eettisiä ongelmia. Tutkimus voidaan toteuttaa tutkimussuunnitelman mukaisesti.

7. Lausuntopyyntö 28/2016: ”Tutkimusprojekti (EU:n rahoittama) Factory2Fit, rahoitussopimus nr 723277” (johtava tutkija Eija Kaasinen, VTT oy/Tampere).

Committee’s resolution: The academic ethics committee of the Tampere region has studied your statement request in its meeting held on December 12th 2016. The committee only gives statements about ready research plans. The committee states, however, that the consideration of ethical principles described in the research plan of the project “Factory2Fit – Empowering and participatory adaptation of factory automation to fit fo workers” provides a good basis for the drafting of research plans.

8. Lausuntopyyntö 29/2016: ”Sateenkaariperheiden nuorten kuvaus sateenkaariperheessä elämisestä” (pro gradu –tutkielman tutkimussuunnitelma, Tiina Tuovila/ohjaaja, yliopistonlehtori Jari Kylmä, terveystieteet).

Toimikunnan lausunto: Toimikunta on käsitellyt lausuntopyyntönne toimikunnan kokouksessa 12.12.2016. Toimikunta toteaa seuraavaa:

- Kysymyksessä on varsin pieni otos ja henkilöt vastaavat e-lomakkeella. Toimikunta pohtii, ilmeneekö henkilöllisyys tässä tai muita henkilötietoja? Voivatko tutkimukseen osallistuvat olla tunnistettavissa jollakin tavoin? Mikäli tutkimukseen osallistuvat *voivat* olla tunnistettavissa, tulisi EU:n ohjeiden mukaan täyttää rekisteriseloste. Edellä mainittuun pyydetään selvitys.

- Lausunnonpyytäjä toteaa, että e-lomake ei ole vielä valmis. Toimikunta pyytää valmiin e-lomakkeen arviointia varten.
- Tutkimuksessa käytetään haastattelua, jolloin esiin saattaa tulla arkaluonteisia asioita, minkä vuoksi tutkimukseen osallistuvien nimenomainen suostumus on tarpeellinen. Toimikunta pyytää tutkijaa huomioimaan tämän.
- Toimikunta pyytää myös selonteon siitä, missä ja kuinka haastattelut pyydetään?
- Huoltajilta ei pyydetä lupaa osallistua tutkimukseen ja kyseisessä asiassa vedotaan TENKin ohjeistukseen. TENKin ns. HYMY-ohjeistuksen mukaan tämä on mahdollista, mutta toimikunta pyytää vielä tarkemman perusteen tästä. Lausuntopyyntöä esitetään perusteeksi se, että henkilötietoja ei kerätä. Liittyisikö tarkempi perustelu kuitenkin tutkimusasetelmaan? Tietoon perustuvan suostumuksen periaatteesta voidaan poiketa, jos esim. tutkimusasetelmasta tai aiheen luonteesta johtuen (esim. perheväkivalta, insesti, alkoholinkäyttö tms.) ei muussa tapauksessa saada riittävää ja relevanttia tietoa tutkimuksen kannalta. Toimikunta pyytää tästä tarkemman selonteon.

Selonteko edellä mainituista pyydetään lähettämään sihteerille (heikki.eilo@uta.fi) toimikunnan puheenjohtajan, esittelijän ja sihteerin arviointia varten.

9. Lausuntopyyntö 30/2016: ”Päivittäiset kokemukset ja tunteet –tunteet, psykologia, yliopisto-opettaja, tohtoriopiskelija Jallu Lindblom, yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö)

Toimikunnan lausunto: Toimikunta on käsitellyt lausuntopyyntönne toimikunnan kokouksessa 12.12.2016. Toimikunta toteaa seuraavaa:

- Onko kysymykset ohjeistus jäänyt kesken, eikä kyselyyn ole todellakaan tarkempaa ohjeistusta? Toimikunta pyytää kyselyn ohjeistuksesta tarkemman selvityksen.
- Tutkimusaineistolla on varsin pitkä säilytysaika. Onko henkilötietoja tarpeellista säilyttää yhtä kauan?
- Kyselyn toteuttaa ulkomainen yritys. Ilmeisesti tiedot voidaan välittää tietosuojan kannalta turvallisesti?’

- Mikä on ulkomaalaisten tutkijoiden rooli tutkimuksessa?
- Toimikunta pyytää tavanomaisen käytännön mukaisesti suomenkielisen kyselylomakkeen nähtäväksi.

Selonteko edellä mainituista ja tarvittavat asiakirjat pyydetään lähettämään sihteerille (heikki.eilo@uta.fi) toimikunnan puheenjohtajan, esittelijän ja sihteerin arviointia varten.

10. Lausuntopyyntö 31/2016: ”ESR-rahoitteisen tutkimusprojektin ”Iällä ei ole väliä” osahanke ”Työpaikkavalmentajat työhyvinvoinnin edistäjinä” – vaikuttavuustutkimukselle, TtT, erkoistutkija, Ft, Marjo Rinne).

Toimikunnan lausunto: Toimikunta on käsitellyt lausuntopyyntönne toimikunnan kokouksessa 12.12.2016. Toimikunta toteaa, että lausuntopyyntö on laadittu varsin hyvin. Ei eettisiä ongelmia. Tutkimus voidaan toteuttaa tutkimussuunnitelman mukaisesti.

11. Lausuntopyyntö: 32/2016: ”Kaksin yksin: yksinäisyys ikääntyvän omaishoitopariskunnan kokemana/Together alone: experiences of loneliness of ageing couples when a spouse is a caregiver” (väitöskirjatutkija Marjut Lemivaara, terveystieteet, terveystieteiden yksikkö).

SALASSAPITO

Muistion vakuudeksi

puheenjohtaja Markku Ojanen

sihteeri Heikki Eilo